

Součástí publikace **Krajané: Po stopách Čechů ve východní Evropě**. Dostupnost online: [ZDE](#) a [ZDE](#)

Alexandrovka

Aleksandrovskij selskij sovet zahrnuje tři vesnice - Alexandrovku, Krasnodarku a Timašovku.

Historie obce

- První písemné zmínky o obci
- Obecná historie (jednalo se o obec již založenou, kam se přistěhovali Češi, nebo založili obec sami)
- Etnické složení (původní obyvatelstvo, další národnosti, vztahy mezi těmito národnostmi v různých obdobích až do

současnosti)

Název získala na počest Alexandra II, který roku 1862 zrušil robotu a dal bezplatně zemi českým a německým příchozím osadníkům na místě dřívější tatarské oázy. Alexandrovka je tedy původní název, který se nikdy nezměnil. Za datum jejího založení můžeme považovat 1. duben 1862, kdy se na tomto území usadilo 45 českých rodin (98 mužů a 85 žen). Do roku 1864 se intenzivně zalidňovala a budovala. Vesnice byla založena jako česko-německá (Němci pocházeli původem z Rakouska). Češi byli v mírné menšině často podléhali germanizaci, přebírali německé zvyky a tradice. K roku 1869 v kolonii žilo 60 rodin Čechů. Původní obyvatelé žili v zemljankách nebo opuštěných tatarských domech, ale hned po usazení začali stavět domy. Původních domů zůstalo ve vesnici jen několik. Liší se od ostatních tím, že jsou stavěny boční, okapovou stranou do ulice s mohutnými stropními trámy, díky kterým bylo možné využívat půdu pro skladování sena, slámy či surovin. Pozdější domy už byly stavěny dle lokálních vzorů (bílá omítka, modře natřené rámy). Zajímavé jsou letní kuchyně, které má každý barák. Jsou buď připojeny k domu nebo stojí přes dvorek. Je to velmi chytrý způsob jak se v létě vyhnout obtížnému hmyzu, který by se jinak mohl v obytných prostorách zdržovat a také zabránit ztrátám tepla v zimě a naopak přehřívání místností v létě. Velká část letního života se odehrává v těchto kuchyních, jak jsme měli možnost sami poznat.

Alexandrovka byla katolická obec, ale žili tu i luteráni a pravoslavní. Vyznávání víry bylo znemožněno s nástupem represí ve 30. letech 20. století, kdy byl zničen kostel, zrušena česká škola a instituce a došlo k zákazu kontaktů s Československem. Během druhé světové války došlo k vysídlení Němců z Krymu do Kazachstánu a odtud do Německa. Roku 1944 začíná vysídlení Tatarů z Krymu pod záminkou toho, že kolaborovali s Němci (ti, kteří kolaborovali to dělali proto, že doufali, že by jim Němci mohli pomoci k samostatnosti). Bohužel toto odnesli i ti, kteří bojovali jako partyzáni či bojovali za Rusko. Po návratu domů zjistili, že mají rodiče vysídlené v Uzbekistánu, kam je za krátkou dobu následovali. Sověti sem začali zvát nové obyvatele z černohorské oblasti.

Etnické složení

Alexandrovka je, stejně jako celý Krym, národnostně velmi pestrá. Dnešních 1500 obyvatel tvoří zástupci 17 národností – mezi nimi na prvním místě Rusové, poté Ukrajinci (kteří se začali do Alexandrovky stěhovat zejména v 60. letech 20. století), Tataři, až na čtvrtém místě Češi, dále

Estonci a menší počty Bělorusů, Arménů, Bulharů atd. Také nám bylo řečeno, že je zde i pár příslušníků romského etnika. Jsou to převážně ženy vdané za Ukrajince a zdejší obyvatelé s nimi mají dobré vztahy.

V Alexandrovce žije přibližně 200 Čechů. Z nich by mělo kolem 30% rozumět a mluvit česky, bohužel tato čísla se těžko dokazují a navíc se zdá, že nejsou příliš reálná. Dokonce předseda českého spolku česky sice trochu rozumí, ale už nemluví. (Někoho by tento fakt mohl překvapit, ale na Ukrajině to není věcí ojedinělou.) Dvakrát více než Čechů je v Alexandrovce Tatarů a jejich počet stále roste díky velké porodnosti (je běžné, že mají 5, 6 dětí). Ti jsou, co do soudržnosti minority, mnohem úspěšnější, než Češi, což je prisuzováno hlavně faktu, že jsou muslimové.

Historie českého osídlení

- Kdy a jak došlo ke kolonizaci českým obyvatelstvem.
- Dosavadní výzkumy týkající se dané obce

K historii českého-německého osídlení a jeho fungování našel pan Havránek následující informace: „V počátku byl jejich stav rovnocenný, později kvůli neustálému stěhování se Čechů na další místa klesl jejich počet asi na jednu třetinu, takže se stali menšinovým etnikem. Obyvatelé obce disponovali po krátké době rozsáhlým pozemkovým vlastnictvím. V roce 1878 odkoupili od státu 1 891 desjatin půdy a roku 1911 již obec disponovala 5 183 desjatinami. Zanedlouho se její občané stali zámožnými, a tím i vzory pro ruské obyvatelstvo. Ovšem nikdy nedosáhli takového stupně rozvoje jako osady německé. Usedlíci německého původu tvořili na Krymu tou dobou drtivou většinu, obnášející 54 % všech lidí zde žijících.130 Vesnice měla ve 20. letech 750 obyvatel, přičemž Čechů bylo 190 (roku 1911 bylo Čechů 189). Roku 1995 mělo v obci bydlíště 1 720 lidí a k českému původu se přihlásilo 180 osob. V počátcích byla správa obce v rukou osadníků nepodléhající vyšší moci krajské. To se později se snižováním pravomocí změnilo. Do roku 1907 zasedlo za starostenský stůl postupně pět Čechů. Prvním byl J. Jasan, kterého následovali J. Brýdl, J. Adámek, M. Král a J. Haněl. Veškerá jednání na schůzích se vedla v ruském jazyce. Obec rovněž vždy po určitém čase přerozdělovala obecní půdní majetek mezi občany. Tak se dělo vždy po několika letech. Pozemky byly totiž v prvních desetiletích vlastnictvím celé obce a jednotlivcům byly jen propůjčovány. Výjimkou byli ti hospodáři, co si půdu od státu, obce či jiného majitele odkoupili. Ve vesnici byla roku 1910 zřízena záložna, také parní mlýn, cihelna a výroba cementových tašek. Základní kapitál záložny byl několika občany upsán po 100 rublových podílech. Smyslem bylo pomáhat méně zámožným lidem obce. Půjčky se poskytovaly do výše 200 rublů a byly úrokovány 8 %, vklady 6 %. Kulturní úroveň byla dle Jana Auerhana obecně nízká, návštěvnost knihovny s českými a ruskými tisky byla mizivá. Kromě chvály na rozvinuté zemědělství kritizuje rozmáhající se karban a alkoholismus. To potvrzuje i článek z kyjevského listu Ruský Čech z roku 1907, kdy zmiňuje existenci dvou pivnic a dvou vináren, ve kterých tráví mnoho času nemálo mužů, ale i žen a dětí. I když přes letní období panuje na Krymu velmi teplé počasí, v zimním období tu není výjimkou, že teplota klesá až na 20°C pod bod mrazu. Na jaře se objevují silné větry a když nezaprší, je velmi malá úroda. Jsou zprávy o častých onemocněních a následných úmrtích. A i z těchto důvodů lidé stále odcházeli z těchto míst hledající lepší životní podmínky. Roku 1908 tak vyjelo na několik rodin z Alexandrovky a blízkého Bink-Komrátu (Bratskoje) hledat nové štěstí do Ameriky, do státu Dakota. (Havránek Pavel; Brno 2004; Vystěhovalectví z českých zemí do oblastí Krymu, jižní Ukrajiny a Besarábie (magisterská diplomová práce))

Dřívější pospolitost Čechů postavená na odlišném jazyce, kultuře a větší vyspělosti oproti ruskému obyvatelstvu v průběhu času slábla. Začali se přizpůsobovat pohodlnějším Rusům a Češi také podléhali vlivu německých sousedů. Poslední překážky v asimilaci padly při kolektivizaci, kdy došlo k zákazu vyznávání víry, výuky češtiny, kontaktu s vlastní a umělému dosidlování a sovětské centralizaci.

Hlavně mladí lidé přijali ruskou národnost, protože česká znamenala hodně problémů. Smíšená manželství se stala běžnými.

Specifika obce

- V čem je tato obec výjimečná (z hlediska geografických, klimatických podmínek, z hlediska izolovanosti, národnostní pestrosti, dostupnosti pracovních míst...)

Dnes Češi tvoří v Alexandrovce menšinu, ale vliv na chod obce stále existuje. Potřetí byl zvolen starostou pan Vitalij Hlavatý, který je současně předsedou českého spolku. Panu Hlavatému a jeho manželce patří naše velké poděkování za to, jak vřele se o nás u sebe doma postarali.

Statistické údaje o počtech krajanů

- Vývoj počtu českého obyvatelstva (absolutní i relativní) podle národnosti, ev. podle mateřského jazyka
- Jakým způsobem krajané vnímají a projevují svoji národnostní identitu

Spolková činnost

- Kdy byly založeny české spolky, kdy zanikaly, kdy se znovu obnovovaly, počty členů.
- Byly v obci nějaké konkurenční spolky (národnostní, svým zaměřením)...

Spolek vznikl v roce 1996 jako pobočka simferopolského krajanského spolku Vltava. Nemá budovu, jen prostor v budově na náměstí. Peníze na rekonstrukci dostali od českého Ministerstva zahraničních věcí. Nejvýraznější aktivita spolku je fungování národního českého folklórního sboru Studánka, který vede manželka pana starosty. Sbor existoval už dříve, ale zpíval rusky, ukrajinsky a bělorusky. Byli jsme se podívat na zkoušku v obecním úřadě. Šest žen doprovázel na harmoniku pan Pětuchov, který stejně jako většina sboru, nemá české kořeny. Rozumět jejich češtině se při troše koncentrace dalo obstojně. Zajímavostí v jejich repertoáru je píseň „Alexandrovka vesnička má“, která je jakousi hymnou této vesnice a zpívají ji jak v češtině, tak v ukrajinštině, ruštině a běloruštině. Je velmi chytlavá a ještě dlouho po konci zkoušky jsem si ji musela broukat. Co se financování týče, při výjezdech na folklórní festivaly v rámci Krymu a některé mezinárodní akce, jsou výdaje hrazeny ministerstvem kultury Krymu. Aktivita v rámci Vltavy hradí české Ministerstvo zahraničních věcí. Jsou to například Všečeské plesy (konají se každý rok jinde – byly např. v Oděse, Kijevě, Simferopolu, Dněpropetrovsku). Kostýmy si členky souboru vlastnoručně vyrobily dle vzorů z knihy o lidových krojích. Na ně dotaci nedostaly. Sbor využívá každou příležitost vystupovat, takže už projezdil velkou část Ukrajiny. Dokonce obdržel vyznamenání od Nejvyšší rady autonomní republiky Krym.

Sbor v Alexandrovce

Další aktivitou spolku jsou oslavy některých svátků. Je to například Mikuláš (organizováno více spolky společně), dožínky, Štědrý den a zajímavé je, že i děda Mráz.

Náboženství

- Jaká je konfesní struktura krajanů.
- Je náboženství faktorem, který brání asimilaci, nebo ji naopak podporuje (vztah konfese krajanů ke konfesi většinové společnosti).
- Jak ovlivňují duchovní (případně aktivní věřící) krajanskou komunitu (nedělní školy, výuka češtiny, společné akce...).

Dominantou Alexandrovky byl a vždy bude dnes už chátrající chrám „Srdce Ježíše Krista“. Výstavba tohoto honosného novogotického chrámu započala v roce 1909 díky financování jak českého, tak německého etnika. Vysvěcen byl v roce 1911 a v roce 1912 byla založena Římskokatolická farnost v Alexandrovce. K bohoslužbám vedeným v jazyce latinském, německém a českém hrály varhany dovezené až z Francie. Česko-německá farnost měla v roce 1913 595 farníků, v roce 1926 dokonce ještě více – 666 farníků. Bohužel roku 1932 byla za pomoci aktivistů z kolchozu strhnuta zvonice, zvony odvezeny a inventář rozkraden. Dodnes v pravoslavných domácnostech visí katolické obrázky. Po odsunu německého obyvatelstva v 30. letech roku 1938 byl kostel Sověty definitivně uzavřen. Do 50. let fungoval jako klub pro mladé a později jako sýpka a skladiště nepotřebného materiálu. Když se v 90. letech 20. století dostal do majetku obce, Češi založili církevní spolek, aby ho dostali do své péče. Jediné, co se podařilo udělat, bylo vyvézt odpad, zastřešit střechu a postarat se, aby se v brzké době nerozpadl. Dnes se chrámová loď z místa duchovního rozjímání změnila v útočiště toulavých psíků. Pokud byl zájem, provizorní bohoslužby se konaly v místním „selském sovětu“ (obecní úřad). Přestože se po roce 1991, díky melitopolskému knězi otci Karolovi, který má mezi krajany velký vřhlas (povídal si s babičkami, chodil s dětmi hrát fotbal, byl zábavný, uměl zaujmout i mladé, mj. také odkryl kostel v Čechohradu), nechalo hodně lidí pokřtít, nadšení pro víru po jeho odchodu rychle opadlo. Mezi pokřtěnými nebyly jen děti, ale i dospělí a nejen Češi. Věřící křesťané jsou z jedné poloviny Češi, z druhé Ukrajinci a Rusové. Když začal jezdit nový kněz, chození na bohoslužby se stalo výsadou babiček, tak jak tomu je v dnešní době na většině míst. Dnes dojíždí o víkendech kněz se Simferopolu na základě telefonické domluvy.

V Alexandrovce je z dalších náboženství zastoupené pravoslaví a islám, který vyznává početná menšina Tatarů, kteří mají ve vesnici náboženský spolek a mešitu.

Školství

- Kdy byla založena škola, jaký měla vyučovací jazyk, jak se školy měnily.
- Kam chodí děti do školy dnes.
- Je možnost navštěvovat výuku češtiny (pravidelně, nepravidelně, kdo tuto výuku zajišťuje), počty zájemců, trendy (zájem se zvyšuje, snižuje, je stejný, žádný).

V počátcích navštěvovaly děti obou národností společnou školu, ve které se střídavě vyučovalo česky a německy. Po neshodách si Češi roku 1885 zřídili školu vlastní. V německé škole se vyučovalo německy a rusky a byla na rozdíl od české, dotované Čechy, udržována obcí. Učitel učící na škole udržované obcí pracoval za lepších platových podmínek. Dostával 400 rublů ročně s přídavkem 100 rublů po pěti odpracovaných letech. Obec rovněž udržovala knihovnu, ve které se nacházely knihy psané v ruském jazyce. Prvním českým učitelem byl Josef Dombrovský, který ale ještě téhož roku odjel do Austrálie. Do roku 1920 učil Jan Hlavatý, který sem přijel se svojí celou rodinou z Bohemky. Chvilí poté učila jeho dcera Věra. Od roku 1921 tu byli učitelé ruští, jako roku 1921 učitel Sokolov, poté Jachymovič, roku 1923 učitel Plachotnikov. V roce 1924 tu krátký čas působil český učitel Rohlen. Od roku 1924 do roku 1937 tu učil Alexandr Kaplan, který do Alexandrovky přijel ze Simferopolu převzít po zemřelém otci rodinný dům. V roce 1937 byl zajat sovětskou tajnou policií a o jeho stopách a dalším osudu není nic známo. V roce 1937 byly národní školy zavřeny a v obci byla otevřena ruská desetiletá škola. (Havránek Pavel; Brno 2004; Vystěhovalectví z českých zemí do oblastí Krymu, jižní Ukrajiny a Besarábie (magisterská diplomová práce))

V současnosti zdejší školu navštěvuje 350 dětí, z nichž je 80 Čechů (včetně „dětského sadíku“, což je mateřská školka) a učí se tam rusky, tatarsky a estonsky. Pan starosta se domnívá, že kdyby bylo možné zřídit pár hodin i v češtině, zájemci by se našli. Prázdninová výuka češtiny zajišťovaná českým Ministerstvem zahraničních věcí (poprvé v roce 1998), některý rok byla, jiný ne. (Např. z posledních let v roce 2008, 2006 ano). V roce 2008, kdy jsme ve vesnici byli, učila děti česká studentka Lucie, kterou zajistil – stejně jako ostatní učitele v krajských vesnicích – pan Jiří Svoboda. Letní výuku navštěvovalo 16 žáků – nejen Čechů. Nejmladšímu bylo 8 let a nejstaršímu 40 let. Učilo se každý den kromě neděle, vždy 4 hodiny denně.

ZÁVĚR

Počet lidí, kteří mluví česky je velmi malý. Nejspíš jsme měli možnost hovořit s poslední skutečně česky mluvící obyvatelkou – paní Jiljanou Bursuk. Narodila se v roce 1931, její dědeček pocházel z Moravy a i dnes má na území České republiky příbuzné, se kterými si občas dopisuje. Paní Jiljana ještě stihla pár tříd v české škole, ale česky mluvila i potom – hlavně s babičkou, také s ní zpívaly české

písně, dokonce i když na ni její sestra mluvila rusky, ona ji odpovídala česky. Dnes nemá komu češtinu předat (byť mluví perfektně). Zde na vesnicích výchova dětí probíhá ob generaci (rodiče pracují a výchova je na babičce). Takže prababička, kterou je dnes paní Jiljalna, je už tak nějak navíc. Paní Bursuk je okouzlující, velmi milá, a i když sama počítá každou hřivnu, vřele nás pohostila z toho, co měla, což byly převážně plodiny z její zahrádky. Důchody na Ukrajině jsou zanedbatelné, proto je odkázána na vlastní produkci. Ve vesnici žije jeden z posledních vojáků, který se podílel na osvobození Československa pod vedením Ludvíka Svobody - Štěpán Kaplan. Pan Kaplan česky už nemluví, ale rád vzpomíná na dobu strávenou s českými kamarády vojáky.

Paní Bursuk s panem Kaplanem před jeho domkem.

Říct do jaké míry má význam letní výuka češtiny a aktivity spolku, je obtížné. Strávili jsme v Alexandrovce příliš krátký čas, než abychom mohli dát jasnou odpověď. Jasně je, že život na Krymu není lehký a lidé, kteří tam žijí, mají v první řadě na starosti, aby byli schopni se uživit. Zaobírat se folklórem, který dnes už není nezbytný, je až věcí druhotnou.

Počet shlédnutí: 130

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

<https://www.hks.re/wiki/alexandrovka>

Last update: **29/05/2024 19:35**

